

7. Specifika výuky hudební teorie u předškolních dětí, postup při přijímání žáků do ZUŠ (přínos předškolní výuky, vliv rodiny, osobnost pedagoga, komunikace, osobnost dítěte, výuka v PPHV, doporučení literatura)

Z čeho a podle čeho učit děti předškolního věku?

Havelková, Karla, Brno: Lynx
(pracovní sešit a metodická příručka pro učitele)

Oplištilová, I., Hančilová, Z: – přípravný pracovní sešit. 2. vyd.
Praha: Bärenreiter, 2009. (pro předškoláky a děti 1. a 2. třídy ZŠ, tj. PHV)

Cucorová, Z 1. vyd. slovenské pracovní sešity pro žáky PHV. 2009.

Badinová, Gabriela. 1. vyd. Bratislava: Hronka, 2013.

Petrášová, Milada: *Klavírní kartičky*. 1. vyd. Brno: Lynx, 2010.

Kozárová, Miroslava. *Notová osnova to je velký dom*. 1. vyd. Nitra: OZ při ZUŠ, 2007.

Blatná, Renata..... 1. vyd. Havířov: J. V. Print, 2000.

Slaná, Marcela: *Jde to učit?* <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/U/8711/JDE-TO-UCIT.html/>

Poslech pro děti:

..... – soubor 10ti CD pro děti předškolního a raně školního věku.

Hurník, Ilja: Soubor gram. desek (už i na CD)

Pomůcky:

1.

2.

3.

4.

5.

Literatura pro učitele:

Slaná, Marcela:, 2. vyd., LYNX 2010

.....: *Hudba v současné škole* – výběrová řada. Hradec Králové:
Tandem. 1996-2014

Metodická příručka k pracovnímu sešitu *Domeček plný notiček* (PPHV)

Judovina-Galperina, T. B.: *U klavíru bez slz*. 1. vyd. LYNX. 2000.(PHV)

Vlasáková, A.: *Klavírní pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU. 2003. (PHV, 1. stupeň)

..... *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005.

Jurkovič, Pavel; Korbel, Václav. *Nové informatorium (školy mateřské)*. 1. vyd. Brno, 1992.

časopis Talent – měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol.

Úvodní metodické poznámky v Klavírátkách

DVD Výuka předškoláků, M. Slaná (seminář na ZUŠ v Českém Krumlově)

DVD Práce s předškolními dětmi (Z. Cucorová)

Proč učit takto malé děti?

„Neprojevili-li dítě samo spontánní hudební sklony, není ještě jeho hudební vývoj ohrožen. Chce to jen zvýšit účinnost Hv:

1.

2.

3.

Již brzy po narození se u dítěte objevují orientační reakce:

-
-
- později

Již v prvním roce se doporučuje zpívat dítěti písničky s houpačným rytmem a v rytmu říkanky pohupovat dítě na klíně nebo pohupovat s oblíbenou hračkou před dítětem.

Stále více pedagogů dnes uznává názor, že nejvhodnější věk pro počátek výuky hudby je mezi rokem dítěte. **Důvody:**

- u dítěte dominuje bohatost prožívání,
- v chování se projevuje touha a
- Děti ještě nemyslí v pojmech vytvářených vědomě, ale už umí zachytit souvislosti, nalézat podobnosti, rozdíly... Často se ptají PROČ?, protože se u nich probouzí potřeba myslet.

V tomto věku se nevyplatí spěchat, ale raději zafixovat základy a zautomatizovat dovednosti.

Přebráno z článku M. Slané (<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/U/8711/JDE-TO-UCIT.html/>):

- V době svého emočního vývoje děti intenzivněji vnímají a prožívají všechny pozitivní i negativní vjemy a učí se rozlišovat, co je správné a co špatné. Tuto zkušenost někdy v rodině nedostávají.
- Děti, které v tomto období trpí nedostatkem podnětů, často i hůře prospívají ve škole.
- Děti se učí kázní, sebekázní, vztahům mezi sebou i k dospělým, vystupování, podpoře zdravého sebevědomí, uplatňují zdravou ctižádost a soutěživost, učí se odpovědnosti za výsledek vlastní práce, pěstují soustředění a vůli.

- Dětem, jejichž rodným jazykem není čeština, je např. obohacován slovník a lépe se jim daří ve škole (mám zkušenost s dětmi rakouskými, německými, francouzskými).
- Děti si bez potíží zvykají na jinou „práci“, než je hra, vítají pochvalu za splněný úkol a učí se přijímat přiměřenou kritiku; obojí je jejich motivací k lepšímu výkonu a k další aktivitě.
- Působením vlastního tvoření a dětského uměleckého projevu pěstujeme duševní zdraví dětí.
- Vlastní zkušenost se zdravotně postiženými dětmi mne utvrzuje v přesvědčení o užitečnosti muzikoterapie v léčbě. Děti jsou s hudbou šťastné, žákyně s lehkou mozkovou dysfunkcí si zlepšila prospěch v základní škole, pětiletý autistický chlapec se při hudbě zklidnil a jeho drobná motorika se hrou na nástroj zlepšila (tyto děti nejsou běžnými žáky ZUŠ), objevují se děti, jimž hudba pomáhá zlepšit mozkovou činnost.
- Jestliže si budeme všimnout uplatnění dětí v životě, zjistíme, jak se úroveň rozvinutých tvořivých aktivit a fantazie odráží v jejich profesi (z kontaktů s bývalými žáky vím, že získané znalosti a dovednosti je provází i v jejich nehudební profesi, jako potřeba tvořit, vymýšlet, pomáhat...).
- V předškolním věku děti často začínají hrát na více hudebních nástrojů a také většinou ve zvolených nástrojích absolvují. Některý z nástrojů si dítě může zvolit i jako své budoucí profesní působení, stejně tak jej může uplatnit při studiu dalších oborů v ZUŠ (tanec, herectví, výtvarná činnost), jejichž základy byly položeny právě v práci předškolního oddělení, kam bylo dítě přijato, jakmile se projeví jeho předpoklady, místo aby čekalo na předpisy určený věk.
- Nemůžeme opomenout včasné podchycení talentu a jeho včasné rozvíjení pod odborným dohledem.
- V neposlední řadě je třeba uvést kladné reakce rodičů, kteří právě toto vzdělávání oceňují jako možnost bezproblémového přechodu do základní školy. Důkazem je, že k hudebnímu vzdělávání přivedou své další děti.

Základní umělecké školství (dále jen ZUŠ) nabízí dětem možnost včasného podchycení a rozvíjení předpokladů, které jsou právě pro předškolní děti důležité k nastartování dalšího vývoje jejich osobnosti. Duševní život dítěte je velmi bohatý, podporovaný fantazií, snahou po spontánní aktivitě a samostatnosti. Teprve s přibývajícimi roky se prohlubují logické a rozumové schopnosti, i když nemůžeme tvrdit, že předškolní vzdělávání v ZUŠ děti nevede k myšlení a že je uplatňována pouze nezávazná hra bez určeného cíle.

Výzkumem bylo zjištěno, že děti, které právě v předškolním věku trpěly nedostatkem podnětů k myšlení, rozvoji poznávání, fantazie a s ní spojené tvořivosti a dětské podnikavosti, často i hůře prospívají ve škole.

Vliv rodiny na hudební vývoj dítěte

„Znat rodiče znamená předpokládat povahu dítěte.“ (M. Slaná)

Vždy záleží na tom, jak je dítě připravené z rodiny a jakou první zkušenost s hudbou v rodině získá.

Co bychom měli o rodině vědět:

-
-
-
-
-

Získejme si zájem rodičů - je velkou motivací pro dítě. Podpora rodiny je důležitým prvkem úspěchu žáka. Všimějme si rodičů a jejich reakcí už při přijímací zkoušce. Někdy rodiče dítěti brání v práci, aby se neumazalo, neporanilo, aby vše zvládlo rychle a včas, aby si užilo bezstarostné dětství... ale tyto děti se později ve škole zapojují do práce těžce a nebaví je to, co nejde bez problémů, co jim nejde „samo“. Záměrně si vybírají lehké úkoly.

Někdy rodiče příliš ochraňují dítě, jsou mu příliš na blízku, jednají s ním jako s mladším, než je, udržují takto jeho závislost na sobě. Někdy dítě hodně chválí, i když neudělá něco dobře, ale **dítě se musí naučit přijímat i nezdary**... Míra požadavků na dítě ze stany rodičů se také různí.

Když jsou požadavky vysoké:

Když jsou požadavky nízké:

.....
(více příkladů reakcí rodičů najdete v knize M. Slané)

Rodiče by měli být přítomni v hodině výuky předškolního dítěte, ale učitel musí pozorovat jejich reakce a v případě negativních nebo nevhodných reakcí by je měl umět svým názorem usměrnit. Učitel tak na hodině vychovává nejen žáky, ale i jejich rodiče.

Osobnost pedagoga

Učitel musí dobře znát dětskou psychiku (zvláště rozumové a emocionální stránky).

Pedagog musí umět:

-
-
-
-

Velmi důležitý je vztah učitele k žákovi a naopak. Kvalita tohoto vztahu hraje důležitou roli při formování postoje žáka k učení. Pozitivní vztah = učitel se stává pro žáka vzorem. Žáci si učitele všímají a hodnotí ho podle toho, zda se chová podle svých slov, jestli má rád svůj předmět, který vyučuje.

Příprava pedagoga do výuky

Učitel se musí neustále a do výuky předškolních žáků dělat podrobné Je nutné, aby výuka „odsýpala“, jinak se děti začnou a Po výuce by měl svou hodinu a podle toho udělat další přípravu. Avšak platí, že jednou připravená hodina není nikdy připravená navždy.

Co by měl učitel umět a co by měl mít za schopnosti

- Učitel by měl být i nápaditým tvůrcem
- Měl by umět (a každá hodina musí mít svůj cíl, podle toho vybrat vhodné prostředky ke splnění cílů)
- měl by mít dovednosti
- mít schopnost rozvíjet příznivé ve třídě
- měl by mít potřebnou k udržení kázně ve třídě.
- Měl by umět kontrolovat a hodnotit učební činnost žáků
- měl by umět zhodnotit i
- Měl by mít ischopnosti – tj. prezentovat výsledky své práce na veřejnosti.

Snahou učitele musí být, „aby vyučování bylo pro dítě, aby v něm každá činnost byla a“

Komunikace

S dítětem komunikujeme pomocí Zároveň musíme znát dětskou psychiku a specifické **charakterové rysy pro toto období:**

-
-
- (= žádný spěch!)
-, než se nové poznatky usadí v dětské paměti
- myšlení probíhá v, tj. 1. poznat, 2. pochopit, 3. pojmenovat

Zásady práce s předškolním dítětem:

- nikam
- při opakování pracovat pokaždé jinak (vymýšlet různé způsoby opakování)
- přizpůsobit svou úroveň dítěte
- velmi záleží na barvě pedagoga, na výrazu, na uvolněném a přirozeném jednání

- spojovat vše s trpělivostí, smyslem pro
- nezapomínat zapojovat děti do celého kolektivu v hodině, často střídát, stále si všímat, zda dítě udržuje pozornost (pokud ne, změňte činnost), nutno zařadit do výuky i
- děti ještě neumí držet tužku (místo not malují klubíčka), pro zápis i pro čtení používáme notové osnovy
- dávat názorná přirovnání
- rozvrh výuky – pokud možno nedávat výuku hned po, děti jsou zvyklé v tento čas odpočívat, ideální je čas.
- u zpívaných písní vycházet z hlasové polohy dětí (i když dnes už u některých malých dětí slyšíme i hlubší hlas, než uvádějí didaktiky Hv...)

Osobnost dítěte

Zdravé dítě je aktivní a nevydrží dlouho v nečinnosti.

Pro dítě se jedná pravděpodobně o první zkušenost s výukou, proto by jeho první dojmy a prožitky měly být pozitivní.

Děti si do své paměti fixují zejména konkrétní a názorové jevy. Učení probíhá bezděčně a mechanicky. Snadno se učí různé básničky, v nichž dominuje rytmus, rým. Děti mají bohatou fantazii, nezátíženou žádnou korekcí, kritickým myšlením.

Hry a hravé aspekty činností

Hry zabírají větší část dne předškolního dítěte. Dítě se právě hrou mnohemu naučí. Pro formování charakteru jsou důležitá pravidla her.

Výuka v PPNV/PPHV

Výuka probíhá – výhodou je větší snaha v kolektivu dětí se stejným zájmem o vyniknutí vlastní osobnosti, snaha o lepší nápady, větší chuť k lepšímu splnění úkolu, pedagog má možnost vést děti k uznání výkonu spolužáka, učit děti vzájemně si pomáhat, využívá pochvaly každého jednotlivce.

Během půlroční výuky žák seznamuje se základními hudebními pojmy i s klavírem – výuka probíhá i u klavíru, a po půl roce se ke skupinové výuce připojuje výuka hry na nástroj, případně možnost návštěvy výtvarného či dramatického kroužku (děti dostanou základy k těmto činnostem už během prvního půlroku v PPHV).

Co je nutné zajistit, aby výuka mohla probíhat:

- **vhodný pedagog**, často učitel klavíru (měl by však mít zkušenost s hromadnou výukou) nebo učitel nástroje či zpěvu, který dobře ovládá i hru na klavír
- vhodné: dostatek prostoru pro pohybové hry, nejlépe koberec, samostatné lavice pro žáky, přehledné uložení pomůcek
- vybavení rytmickými a melodickými a dalšími pomůckami (CD přehrávač, ..)
- přítomnost ve výuce (avšak rodiče jen přihlížejí, dělají si poznámky, co mají doma s dětmi procvičovat)

Cílem metody komplexní přípravy žáka je vycházet z hudby a do hudby se vracet, tj. spojovat vnímání hudby,, a přetváření hudbou v náladu, příběh, barvu.